

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINĂ. — JURISPRUDENȚA. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCUREVISTA APARE
DUMINECĂREDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU**ABONAMENTELE**se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR**Un număr: 50 bani**

Un număr vechiu 1 len

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR:*Efectele războiului asupra executării contractelor*, de Sebastian Șerbescu.**JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.** — *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea I: Firma Drăcănescu & Bunea cu M. Vexler & Fii (Închiriere. — Rezoluția Contractului. — Notificare).**Curtea de apel din Galați, secțiunea II: S. Rosenthal cu judecătorul-sindic al Trib. Brăila (Faliment. — Inserirea și verificarea creanțelor. — Judecător-sindic. — Apel). — Observație George G. Rătescu.***JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.** — *Curtea de apel din Paris. — Observație de S. R.**Compunerea secțiunilor dela Curțile de apel din Iași și Galați.***EPECTELE RĂZBOIULUI**

ASUPRA

EXECUTĂRII CONTRACTELOR

Printre problemele juridice puse de războiul actual, una dintre cele mai delicate, în ce privește armonizarea principiilor de drept cu nevoile economice, este stabilirea efectelor ce trebuiesc date contractelor încheiate înainte de izbucnirea lui. La prima vedere, întrebarea poate părea stranie, căci evenimentele n'au schimbat întru nimic legislația în vigoare, și nu se vede de ce contractele acestea ar face excepție dela dreptul comun. Totuș greutatea există și s'a ridicat de nenumărați în practică, fără a primi până acum o soluție satisfăcătoare.

Pentru contractele cu termen, încheiate înainte de August 1914 și executabile după această dată, declararea războiului a putut fi un caz de forță majoră, când a provocat imposibilitatea executării, dar de cele mai multeori a adus numai o extremă greutate în îndeplinirea obligațiilor, fără a o face cu totul imposibilă. Imensa revoluție ce s'a petrecut în condițiile economice dela o zi la alta, prin rechizițiile de tot felul, prin întreruperea sau îngreuierea comunicațiilor externe și

interne, prin restrângerea debușurilor și a creditului comercial, a modificat în totul relațiile stabilite în momentul contractului, când nimeni nu bănuia posibilitatea ei. Din această cauză, executarea făcută azi nu mai corespunde intenției celor ce au contractat eri; ea va putea fi oneroasă pentru unii, inutilă pentru alții, ruinătoare chiar. Trebuie totuș declarate executabile aceste contracte, sau legea permite desființarea lor, spre a se satisface o imperioasă nevoie economică?

Jurisprudența franceză se pronunță, în marea generalitate a cazurilor, negativ. Convenția e legea părților și dificultățile de execuție, oricât de mari ar fi, nu scutesc pe debitor de a o observa, a răspuns ea la toate încercările făcute pentru a se obține o soluție mai echitabilă. Rare sunt hotărârile cari au admis rezilierea sau modificarea contractului în asemenea cazuri, și niciuna n'a triumfat înaintea instanțelor superioare. Interpretarea strictă a legii a prevalat până acum asupra oricăror alte considerațiuni.

Dealtfel, nevoia unei schimbări nu pare a fi simțită la fel în toată lumea industrială și comercială. Camerele de comerț din Franța s'au pronunțat în genere contra desființării contractelor, și de curând, camera de comerț din Paris¹⁾ a exprimat dorința ca această desființare să se admită numai în cazul absolutei imposibilități de execuție. În Italia, unde chestiunea s'a pus la fel, și unde, cum se va vedea mai jos, jurisprudența eră mai largă decât cea franceză, posibilitatea unei controverse a fost curmată printr'un decret din 27 Mai 1915, care a modificat art. 1226 c. civ. italian (1083 c. civ. rom.), întinzând ideia de forță majoră și la cazurile când există o foarte mare dificultate de execuție. În Franța, mai multe proiecte de legi sunt pendente înaintea Camerei deputaților, preconizând soluții analoge; unul din ele,

1) *Le Temps* din 17 Martie 1916.

admis de comisiunea comerțului dela Cameră, propune: «rezilierea după cererea uneia din părți, dacă e stabilită că, din cauza războiului, executarea obligației unuia din contractanți atrage pentru el sarcini sau îi produce o pagubă a cărei importanță întrece cu mult prevederile ce puteau fi făcute la epoca convenției»²⁾.

E necesară această reglementare specială, sau aceeași soluție se poate găsi prin interpretarea textelor actuale? Și în cazul când o schimbare legislativă s'ar recunoaște indispensabilă, pe ce principii juridice se poate sprijini, și ce limite trebuie să se pună reformei spre a nu dăună intereselor economice cari cer stabilitatea convențiilor lor? Studiul de față e o încercare de a răspunde acestor chestiuni.

Teoria dominantă în doctrină și jurisprudență. — În principiu, creditorul are dreptul să obțină dela debitorul său executarea obligației, putând recurge în caz de refuz la executarea silită, în natură, dacă e posibil, sau prin echivalent. În cazul când executarea obligației nu trebuie să urmeze imediat contractării ei³⁾ — cum e de ex.: în cazul obligației cu termen sau conștând în prestațiuni succesive — se poate ca ea să devină imposibilă prin survenirea ulterioară a unui eveniment neimputabil debitorului, caz fortuit sau forță majoră. Dacă debitorul dovedește acest lucru, el e dispensat de executare și de daune către creditor (c. civ. art. 1082 și 1083), pe baza ideii că: *à l'impossible nul n'est tenu*. Dar pentru a admite această exonerare, autorii și jurisprudența cer două condițiuni⁴⁾: a) ca evenimentul survenit să fie *invincibil*, căci în cazul când obstacolul putea fi evitat de debitor printr'o sfortare ce nu-i întrecea puterile, el e în culpă⁵⁾ de a nu fi făcut-o, și nu poate cere exonerarea pentru o imposibilitate provenită din culpa lui⁶⁾; b) ca evenimentul ce constituie forța majoră să fie *imprevizibil*⁷⁾,

2) *Le Temps* din 24 Martie 1916.

3) Când obligațiunea e exigibilă imediat, nu poate fi vorba de forță majoră, căci dacă executarea e imposibilă la scadență, aceasta coincidând cu momentul contractării, obligația e nulă, ea având un obiect imposibil (C. civ., art. 311; Planiol, II, No. 1006). Soluția e identică în cazul obligației cu termen, când imposibilitatea executării există deja în momentul contractării.

4) *Pand. fr.*, v^o *Obl.*, No. 1782.

5) Cf. Carpentier, *Repert.*, v^o *Cas fortuit*, No. 7 și 33.

6) *Cas. fr.* 9 Mai 1911, *Rev. trim.* 1912, 188; Paris, 11 Febr. 1914, *Gaz. Trib.* 1914, 1-er sem. 2, 114 și 226.

7) *Pand. fr.*, v^o *Obl.*, No. 1782. Autorii nu exprimă întotdeauna clar această condiție. Astfel, Laurent, XVI, No. 264, reproduce celebra definiție a lui Viennius: «*omne quod humano capto praevidei non potest, nec cui praeviso potest resisti*», dar explică la No. 257 că nu constituie forță majoră evenimentul la care părțile au trebuit să se aștepte. Aubry et Rau, IV, § 508, p. 103, nu vorbește deloc despre necesitatea neprevederii; Larombière, I, art. 1148, No. 4, face o distincție, dar Colin et Capitant, II, p. 10, precizează că: «forța majoră, care a împiedecat pe debitor să execute obligația, nu-l fiberează decât dacă e neprevăzută (și chiar imposibilă de prevăzut); cf. Huc, VII, No. 143; Exner, *Respons. dans le contrat de transport*, p. 113. În schimb, jurisprudența o cere întotdeauna când e vorba să aplice teoria forței majore; cf. *Cas. fr.* 18 Iunie 1911, D. 1912. 1. 181: «Singurele fapte ce constituie forță majoră sunt cele ce scapă oricărei prevederi și nu comportă nici o rezistență».

condiție ce se explică nu prin ideia că prevăzându-l, debitorul l-ar fi putut evita, căci sunt unele evenimente, de ex. războiul, grindina, inevitabile chiar când au fost prevăzute — ci mai curând prin presupunerea că el a fost luat în considerare de părți la stabilirea prestațiilor reciproce (astfel că debitorul și-a asumat riscul), sau cel puțin că au putut să-l ia, și sunt în culpă de a nu fi făcut aceasta⁸⁾.

Când una din aceste două condițiuni nu e îndeplinită, teoria forței majore nu se aplică, și creditorul își păstrează dreptul de executare, oricât de grea și de oneroasă ar fi devenit ea pentru debitor. Doctrina franceză e unanimă în a admite că schimbarea condițiilor, chiar dacă agravează situația debitorului, nu permite exonerarea lui când nu formează un obstacol invincibil. «Forța majoră se înțelege numai despre faptele cari fac executarea imposibilă, nu despre evenimentele cari o fac numai mai oneroasă»⁹⁾. Jurisprudența, cu rare excepții, urmează același principiu: «forța majoră presupune că executarea obligației e imposibilă, nu e destul ca să fie mai oneroasă»¹⁰⁾; «nu e forță majoră decât dacă executarea convenției e absolut imposibilă; numai în acest caz rezoluțiunea unui contract trebuie pronunțată»¹¹⁾.

Aplicând această idee la cazurile prezentate înainte de războiul actual¹²⁾, jurisprudența a decis, fără a se lăsa influențată de considerațiuni de echitate, că nu e forță majoră:

În cazul unui contract de furnituri (vânzarea unui gen) încheiat de un fabricant, când diferite evenimente survenite înaintea scadenței, fac extrem de dificilă executarea comenzii sau predarea obiectelor fabricate; astfel, când războiul¹³⁾ îngreuiază fabricarea, fără a o împiedeca cu totul¹⁴⁾, sau face expedierea mărfii extrem de dificilă¹⁵⁾; tot astfel când un incendiu distruge fabrica, dacă obiectele comandate erau determinate numai prin mostră¹⁶⁾; când frigul și raritatea lucrătorii-

8) Cf. Wahl, *Guerre considerée comme force majeure*, *Rev. trim.* 1915, p. 384 și 406.

9) Carpentier, *Repert.*, v^o *Cas fortuit*, No. 20. cf. Planiol, II, No. 232; Laurent, XVI, No. 265; Giorgi, *Teoria delle oblig.*, II, p. 23; Wahl, *loc. cit.*, p. 383 urm.— *Contrà*: Larombière, III, art. 1234, No. 4, vezi mai jos No. 26.

10) *Cas. fr.* 4 August 1915, D. 1916. 1. 22.

11) Besançon, 5 Iulie 99, S. 03. 2. 177. cf. *Cas.* 27 Ian. 75, S. 75. 1. 367; 11 Martie și 2 Aprilie 56, D. 56. 1. 100; *Pand. fr.*, v^o *Oblig.*, No. 1819; C. Milano 19 Nov. 94, *Mon. Trib.* 1895. 13.

12) Cazul cel mai vechiu publicat este decizia Curții din Caen, 28 Ian. 1872, D. 28. 2. 145, că «nu aparține magistratului să ia în considerație timpul și împrejurările, cari fatalmente n'au stabilitate pentru a schimba clauzele contractului», și reformează hotărîrea tribunalului care autorizase pe un *preneur à fief*, din cauza schimbării condițiilor, să dea o ipotecă în locul case ce se obligase să construiască.

13) Pentru greve, vezi mai jos No. 39.

14) Lyon, 4 Ian. 72, S. 73. 2. 38; Trib. Seine, 7 Dec. 70, D. 70. 3. 116 (pentru un fabricant de zahăr, care în timpul asedinelui Parisului, refuză executarea, dar vindcă marfa la alți clienți cu preț mai scump); Trib. com. Rouen, 27 Martie 1871, D. 71. 3. 54.

15) *Cas. fr.* 19 Nov. 73, S. 74. 1. 430.

16) Bruxelles, 28 Dec. 71, *Pand. Belges*, v^o *Cas fortuit*, No. 42.

lor împiedică executarea unor desenuri pe mătase¹⁷); când costul mărfii vândute a crescut pe piață în proporții enorme și neprevăzute, astfel că vânzătorul e silit să dea lucruri de o mare valoare pe un preț foarte mic¹⁸); aceasta chiar dacă contractul a prevăzut clauza expresă că: «în caz de războiu, etc., afectând executarea contractului, predarea va fi supusă unui aranjament mutual¹⁹); când condițiunile prevăzute pentru predare au devenit foarte oneroase, ca, de ex., în cazul creșterii cheltuelilor de transport și vamă pentru marfa vândută *franco*²⁰; când s'a produs o creștere importantă în prețul materiei prime, de ex., printr'un impozit nou²¹);

În materie de întreprindere de lucrări, când un constructor pretinde că rigoarea iernei sau războiul a împiedecat terminarea comenzii la timp²²);

În materie de transport, când creșterea unui fluviu face navigația foarte grea și periculoasă²³);

În materie de închiriere de servicii, când un antreprenor refuză plata personalului, fiindcă societatea pentru care execută lucrările nu putea emite obligațiile ce trebuiau să-i servească lui la această plată²⁴); tot astfel când un reprezentant de comerț e împiedecat să facă afaceri în anume orașe, din cauza turburărilor antisemite²⁵); când războiul restrânge afacerile, în vederea cărora un angajat fusese angajat²⁶);

În materie de închiriere de lucruri, când poliția impune locatarului unei săli de spectacol precauțiuni oneroase contra incendiului²⁷).

Deasemenea, un impresar nu e exonerat de obligațiile sale din cauza greutăților ce întâmpină în reprezentarea unei piese²⁸).

«Nu aparține niciodată tribunalelor, oricât de echitabilă ar putea părea hotărîrea lor, să ia în considerație timpul și împrejurările pentru a modifica convenția», spune casația franceză²⁹), casând o hotărîre care socotise prea mică o redevență de *arrosage* de 3

sols, fixată în sec. XVI și o mărise în raport cu necesitățile actuale.

Chestiunea s'a pus cu mai mare insistență dela începutul războiului, care a produs o atât de gravă perturbare în toate raporturile contractuale. Dar jurisprudența își menține, împotriva tuturor solicitărilor, punctul de vedere anterior: «Starea de războiu, spune Curtea din Caen³⁰, nu aduce *ipso facto* sfârșitul contractelor; acestea subsistă cu drepturile și obligațiunile ce derivă pentru fiecare dintre contractanți, chiar când evenimentele războiului ar avea ca urmare să facă executarea mai grea sau mai oneroasă. Dar, în cazul în care evenimentele războiului ar avea ca urmare să facă executarea imposibilă, efectul contractelor poate fi anulat sau suspendat, fie în total, fie în parte.

În consecință, s'a admis că războiul nu dă loc la exonerarea debitorului:

În contractele de furnituri, pentru obligațiile vânzătorului: dacă n'a împiedecat cu totul fabricarea³¹), sau exploatarea unei mine de cărbuni³²), sau funcționarea unei mori³³), deși materia primă a devenit extrem de rară sau transportul mărfii cumpărate e foarte dificil³⁴); soluții analoge se admit pentru obligațiile cumpărătorului de a primi marfa³⁵), chiar când aceasta i-a devenit inutilă³⁶), sau de a procura materia primă, oricât de scumpă ar fi³⁷);

În închirierea de servicii, reducerea afacerilor din cauza războiului, neputând motivă rezilierea contractelor cu amplexii³⁸);

În închirierea de lucruri, deși ostilitățile fac mai grea utilizarea unei vile situată în apropierea frontierei, dar într'o localitate neevacuată de populație³⁹), sau exploatarea unui cinematograf⁴⁰), sau executarea obligației proprietarului de a încălzi apartamentele⁴¹);

Bazată pe teoria forței majore, scoasă din interpretarea art. 1083 c. civ., această jurisprudență e irepro-

17) Lyon, 20 Iunie 1845, S. 46. 2. 362.

18) Besançon, 21 Febr. 71. S. 72. 1. 434.

19) Rouen, 14 Aug. 1901, *Journ. dr. intern. privé*, 1902. 329.

20) Cas. fr. 27 Ian. 1875, S. 75. 1. 367 (părțile prevăzuseră o creștere, dar nu atât de mare cum a fost în realitate); Paris, 13 Dec. 73. *Pand.*, vº *Obl.*, No. 1892; cf. Cas. 15 Febr. 59. S. 60. 1. 730.

21) *Pand.*, vº *Obl.*, No. 1891; Caen, 8 Iulie 1852, S. 53. 2. 233; Rouen, 18 Nov. 52. *ibid.* (reformează hotărîrea Trib. com. Havre, care admisesse rezilierea); Paris, 30 Apr. 53, *ibid.*; Lyon, 8 Apr. 53. S. 53. 2. 397 (reformează hotărîrea Trib. com. Lyon, care admisesse rezilierea).

22) Rennes, 5 Iunie 1871, S. 71. 2. 175; Bordeaux, 5 Dec. 1871, *Pand.*, vº *Oblig.*, No. 1828.

23) Cas. fr., 16 Iunie 1900, D. 1905. 1. 336 (transportatorul refuzase trimiterea cu drumul de fer, deși proprietarul mărfii oferise plata diferenței).

24) Cas. fr., 22 Oct. 95. S. 99. 1. 455.

25) Besançon, 5 Iulie 1839, S. 903. 2. 177 (reformând hotărîrea Trib. Montbéliard, care admisesse rezilierea).

26) Rouen, 19 Mai 1871. *Pand.*, vº *Oblig.*, No. 1832: patronul rămâne obligat la minimul de câștig garantat prin contract.

27) Liège, 10 Febr. 83. D. 84. 2. 63.

28) Trib. Seine, 13 Iunie 1888, *Gaz. Pal.* 88. 2. suppl. 25.

29) Cas. fr., 6 Mart. 76. D. 76. 1. 193.

30) 24 Febr. 1915, D. 916. 2. 22. Cf. Laurent, XVI, No. 259; Wahl, *loco cit.*, p. 389.

31) Trib. Seine, 9 Martie 1915, D. 916. 2. 22.

32) Paris, 8 Ianuarie 1916, *Gaz. Trib.* 26 Iunie 1916 (Curtea hotărâște că nu se poate acorda revizuirea contractului, ci numai un termen de grație, conform art. 1101 c. civ.; în speță, vânzătorul oferise predarea pe un preț mai ridicat).

33) Orléans, 24 Iunie 1915, *Gaz. Trib.* 19 Sept. 1915.

34) Wahl, *loco cit.*, p. 397 p. 397 și 406.

35) Trib. com. Perpignan, 5 Febr. 1915, D. 915. 5. 3; Wahl, *loco cit.*, p. 410.

36) Pentru că, de ex., a pierdut debuseurile ce avea în țara inamică: Caen, 24 Febr. 1915, D. 916. 2. 22; Wahl, *loco cit.*, p. 407.

37) Wahl, *loco cit.*, p. 408.

38) Trib. Seine, 20 Ianuarie 1915, D. 915. 5. 3; 10 Dec. 1915, *Gaz. Trib.* 13 Febr. 1916; Cas. fr. 4 Aug. 1915, D. 916. 1. 22.

39) Trib. Seine, 6 Dec. 1915, *Gaz. Trib.* 16 Ian. 1916, care declară art. 1423 c. civ. neaplicabil.— La noi, într'un caz analog din 1913, chirieșul unei vile la Sinaia, a fost scutit de plata chiriei, C. București admitând forța majoră (*Dreptul* din 1914, No. 23, p. 183).

40) Trib. Seine 24 Nov. 1915, *Gaz. Trib.* 28 Ianuarie 1916; cf. C. Chambéry, în afacerea cazinourilor din Aix-les-Bains, care, reformează hotărîrea tribunalului (*Le Temps* 4 Martie 1916).

41) Trib. Seine 30 Nov. 1915, *Gaz. Trib.* 20 Ian. 1916.

sabilă din punctul de vedere legal. Legea e categorică: pentru a fi exonerat, debitorul trebuie să fie «poprit» de a executa: obstacolul trebuie să fie invincibil. Ideia de forță majoră nu poate fi extinsă în afara cadrului ei logic, care este și cadrul ei istoric; pentru a se satisface cerințele echității, e nevoie să se caute un alt fundament juridic.

Sebastian Șerbescu

(Va. urmă)

Avocat.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 5 Februarie 1916

Președinta d-lui C. R. Manolescu, președinte

Firma Drăgănescu & Bunea cu M. Vexler & Fiii

ÎNCHIRIERE. — REZOLUȚIA CONTRACTULUI. — NOTIFICARE. — ART. 1079 C. CIV.

Notificarea prin portărei, cerută de art. 1079 c. civ., pentru ca debitorul unei obligațiuni de a face sau de a da să fie pus în întârziere de a executa obligațiunea, nu poate fi cerută și în contractele de locațiune, în care se prevede clauza denunțării contractului într'un termen fixat, fără să se specifice că o asemenea denunțare se va face prin o notificare prin portărei.

Prin urmare, în asemenea caz, notificarea prin scrisoare recomandată, este suficientă, căci printr'însa chiriașul a fost încunoștiințat de proprietar că înțelege a uză de clauza care îi dă dreptul de a denunța contractul.

No. 88. — Respins, recursul făcut de firma Drăgănescu & Bunea, contra sentinței tribunalului Covurului, secțiunea I, No. 285 din 1915, în preces cu M. Vexler & Fii.

S'au ascultat: citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier I. N. Stambulescu; d-l avocat P. Sadoveanu, pentru recurent, în desvoltarea motivului de casare; d-l avocat Chefner, pentru intimat, în combateri.

Curtea, deliberând,

Asupra motivului de casare invocat:

«Exces de putere și violare de lege, de oarece rău tribunalul a admis că o denunțare prin scrisoare recomandată e operantă în rezoluția contractelor de închiriere. O asemenea denunțare este improprie și inoperantă, și legea cere ca concediul să fie notificat, adică să fie trimis celeilalte părți printr'o notificare făcută prin portărei, adică printr'un funcționar competent a constată darea concediului și refuzul de primire».

Având în vedere că, prin sentința supusă recursului, tribunalul, judecând, ca instanță de apel, a admis apelul și deci și acțiunea intentată de firma intimată, pe baza legii proprietarilor și, declarând reziliat contractul de

închiriere intervenit între părți, a ordonat expulzarea chiriașului din imobil pe ziua de 26 Octombrie 1915; Având în vedere că, chestiunea dedusă de părți în judecata tribunalului, și care formează obiectul motivului de casare, este de a se ști dacă încunoștiințarea — pe care proprietarul a făcut-o chiriașului cu o lună de zile înainte de 26 Octombrie, că înțelege conform clauzei din contract, a consideră reziliat acel contract — este bine făcută prin scrisoare recomandată, cum pretindea intimatul în recurs, sau trebuia făcută prin portărei, cum pretindea chiriașul;

Considerând că notificarea prin portărei, cerută de art. 1079 c. civ., pentru ca debitorul unei obligațiuni de a face sau de a da să fie pus în întârziere de a executa obligațiunea, nu poate fi cerută și în contractele de locațiune în care se prevede clauza denunțării contractului într'un termen fixat, fără să se specifice că o asemenea denunțare se va face printr'o notificare prin portărei;

Că, în acest caz, notificarea prin scrisoare recomandată, cum s'a făcut în speță, este suficientă, căci printr'însa chiriașul a fost încunoștiințat de proprietar că înțelege a uză de clauza care îi dă dreptul de a denunța contractul;

Că, prin urmare, tribunalul n'a comis exces de putere sau violare de lege când a hotărât că notificarea făcută firmei recurente printr'o scrisoare recomandată a fost valabilă și operantă.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN GALAȚI

SECȚIUNEA II

Audiența dela 19 Noembrie 1915

Președinta d-lui V. Tătaru, președinte

S. Rosenthal cu judecătorul-sindic al Trib. Brăila

FALIMENT. — ÎNSCRIEREA ȘI VERIFICAREA CREAȚELOR. — JUDECĂTOR-SINDIC. — APEL. — ART. 772 ȘI 780 C. COM.

Tribunalul poate fi investit, prin apelul făcut de parte contra sentinței judecătorului-sindic, prin care i se respinge o creanță dela verificare, cu judecarea contestației făcută de judecătorul-sindic, și trebuie să se pronunțe asupra ei în primă instanță, conform art. 772 c. com.

Curtea,

Asupra apelurilor făcute de Sigmund Rosenthal, în contra sentințelor comerciale No. 90 din 1914, și 154 din 1915, a tribunalului Brăila, conexe de Curte prin jurnalul No. 1810 din 1915:

Având în vedere că, din actele din dosar și din debateri, rezulta în fapt următoarele:

La 27 Ianuarie 1914, apelantul S. Rosenthal, cu petiția dată secretarului sindicului tribunalului Brăila, înregistrată la No. 211, a cerut a fi înscris la masa falimentului S. Z. Liebreich, ca creditor privilegiat cu suma de 11.401 lei, 25 bani cheltuieli de administrație și justiție, plătite de dânsul în primul faliment al lui Liebreich, conform dispozițiilor sentinței No. 4 din 1914, prin care Liebreich a fost declarat în stare de faliment, zisa creanță urmând să fie verificată în ziua de 7 Februarie 1914. La acest termen, judecătorul-sindic a amânat verificarea zisei creanțe la 18 Februarie 1914, spre a se cere dela judecătorul de instrucție o copie de pe actul de expertiză ce s'a încheiat în cauză, iar la acest termen, din cauză că nu primise copie după zisul act de expertiză a amânat afacerea la 28 Februarie 1914, când, prin procesul-verbal încheiat în aceea zi a respins cererea făcută de S. Rosenthal, pe motiv că, din registrele falitului Liebreich, se constată că creanța apelantului a fost achitată de L. Abramovici & fii.

La 16 Aprilie 1914, S. Rosenthal, prin petiția înregistrată la No 824, face o nouă cerere judecătorului-sindic spre a fi verificat cu zisa creanță, cerere care i s'a respins, prin procesul-verbal din 30 Aprilie 1914, pe motiv că procesul-verbal din 28 Februarie 1914, prin care i s'a respins prima cerere de verificarea creanței, are caracterul autorității lucrului judecat.

În contra acestui din urmă proces-verbal, Rosenthal a făcut apel la tribunal, care i s'a respins prin sentința No. 90 din 1914, în contra căruia numitul a făcut apel la această Curte.

La 28 Aprilie 1915, S. Rosenthal, prin petiția adresată direct tribunalului Brăila, s. II, înregistrată la No 9110, a cerut a se ordona de tribunal verificarea creanței sale, cerere care i s'a respins, prin sentința No 154 din 1915, în contra căreia de asemenea Rosenthal a făcut apel la această Curte.

Având în vedere că, din cele expuse mai sus, se constată, că prima cerere de verificarea creanței, făcută de Rosenthal la 27 Ianuarie 1914, i s'a respins de judecătorul-sindic, pentru motiv că creanța a fost achitată, ceea ce judecătorul-sindic nu putea să facă față cu dispozițiunile art. 772 cod. com., întrucât creanța excedea competența judecătorului de ocol, și dânsul nu avea altă cădere decât să o trimită în judecata tribunalului;

Având în vedere că, apelantul nefiind citat pentru termenul de 28 Februarie 1914, când s'a dat procesul-verbal prin care i s'a respins prima cerere de verificare, dânsul, pe baza art. 780 cod. com., a făcut o nouă cerere de verificare judecătorului-sindic, prin petiția înregistrată la No 824 din 16 Aprilie 1914, care însă i s'a respins ca fiind lucru judecat, ceea ce judecătorul-sindic

nu putea face, întrucât, pedeoparte; jurnalul din 28 Februarie fiind dat fără citarea apelantului, nu i putea fi opozabil acestuia iar pedealtăparte, creanța fiind, contestată de însuș judecătorul-sindic, nu mai putea să statueze tot dânsul asupra ei, ci trebuia să o trimită în judecata tribunalului;

Considerând, dar, că, față cu asemenea procedare nelegală din partea judecătorului-sindic, tribunalul, în urma apelului făcut de Rosenthal în contra sentinței No. 90 din 1914, eră investit cu judecarea contestațiunii făcută de judecătorul-sindic și trebuia să statueze asupra ei în prima instanță, conform art. 772 c. com.; iar nu să respingă apelul, pe motiv că procesul-verbal încheiat de judecătorul-sindic la 28 Februarie are caracterul autorității lucrului judecat.

Că, așa fiind, pentru motivele arătate mai sus, Curtea găsește admisibil, în principiu, apelul, făcut de Rosenthal contra sentinței No 90 din 1914, și, în consecință, admite, în principiu, zisul apel, reformează în totul sentința No 90 din 1914, iar în fond, apreciind, în majoritate, admite cererea apelantului Rosenthal, de a dovedi cu martori și cu registrele sale comerciale, că zisa creanță este reală și n'a fost achitată.

Semnați: V. Tătaru, G. Sărăteanu, V. Bălășescu, X. Andronescu.

O p i n i u n e

Imrejurările de fapt sunt următoarele: apelantul S. Rosenthal a cerut judecătorului-sindic al falimentului S. Liebreich să-i verifice și să-i admită la pasivul falimentului o creanță a sa în suma de 11.401 lei, 25 bani. În ziua de 7 Februarie 1914, judecătorul-sindic, procedând la verificarea creanțelor falimentului în ce privește această creanță, găsind că ea nu ar fi suficient justificată, pentru căpătarea unor informațiuni, a amânat verificarea pentru ziua de 18 Februarie și de atunci pentru ziua de 28 Februarie 1914, când a respins înscrierea apelantului cu creanța sa la masa falimentului.

Apelantul atunci a făcut judecătorului-sindic o nouă cerere de verificarea creanței sale, pe baza art. 780 c. com., dar asupra acestei noi cereri, judecătorul-sindic, argumentând că creanța sa a fost deja odată supusă verificării și respinsă dela masa falimentului, a respins-o constatând, că ar fi autoritatea lucrului judecat în cauză.

Apelantul, în contra acestei hôtărâri, a făcut apel la

tribunal, care a fost respins prin sentința cu No 90 din 1914, pe aceleași motive, iar în urmă a dat o petițiune tribunalului, cerând a-i verifică el creanța; de oarece judecătorul-sindic nu eră competent de a o judecă, ci trebuia să o trimită tribunalului, cerere care de asemenea a fost respinsă, prin sentința No 154 din 1915, atât pentru motivul că asemenea cereri se adresează, conform art. 768 cod com. judecătorului-sindic, cât și pentru motivul că această creanță fiind deja verificată de judecătorul-sindic, hotărârea sa, indiferent dacă eră competent sau nu a o da, își produce efectele, atât timp cât nu e reformată pe căile legale și nici nu s'a cerut reformarea ei.

Ambele aceste hotărâri au fost atacate cu apel, care urmează a se judecă astăzi.

Din aceste împrejurări rezultă, în fapt, și anume că creanța apelantului, a fost verificată la 28 Februarie 1914 de judecătorul-sindic, căruia i se prezentase, și a fost respinsă dela masa falimentului, prin procesul său verbal din acea zi.

Dacă acestea sunt împrejurările de fapt, este întemeiat acest apel?

În ce privește cererea de verificare făcută conform art. 780. cod. com., e vădit că acest text nu își are aplicarea decât numai pentru creanțele ce nu au fost declarate în termenele arătate de lege și care nu au fost verificate, și că nici vorbă nu poate fi de creanțele cari au fost odată prezentate, verificate și respinse de judecătorul-sindic.

Asupra acestora din urmă, judecătorul-sindic pronunțându-se, hotărârea sa are autoritatea de lucru judecat pentru instanța sa și prin urmare partea nu mai poate reveni cu o nouă cerere înaintea lui. Hotărârea lui ar putea fi atacată și reformată prin apel înaintea instanței în drept, fie pentru motivul că nu ar fi întemeiată în fapt, fie pentru că el, magistratul exclusiv în drept a primii și cercetă creanțele prezentate pentru verificare, din cauza cuantumului sumei, nu ar fi fost competent a respinge cererea de înscriere, fie în fine, pentru orice alt motiv, dar pentru instanța lui ea are puterea și autoritatea lucrului judecat și, prin urmare, partea nu-i mai poate cere din nou a se pronunța asupra înscrierii sale la masa falimentului. Judecătorul-sindic, prin urmare, respingând pentru acest motiv cererea, a judecat bine și hotărârea sa fiind întemeiată, tribunalul nu putea decât să o confirme.

Apelul asupra acestei hătărâri deci e neîntemeiat.

În ce privește cererea dată direct tribunalului de a verifică el creanța apelantului:

Din complexul textelor codului de comerț relative la procedura ce urmează în materie de verificare de creanțe la masa unui faliment, rezultă că aceste creanțe depuse spre verificare, se examinează, în primul loc, de judecătorul-sindic care, sau le admite la masa falimentului, sau le respinge, sau trimite contestațiile în judecata tribunalului (art 768 urm. cod. com.).

Prin urmare, în nici un caz tribunalul nu poate fi sezisat de parte direct cu verificarea creanțelor, ci numai judecătorul-sindic, în contra deciziei căruia partea va putea face apel, fie pentru motive de fond, fie pentru motive de competență, sau se va prezentă tribunalului, în urma trimiterii afacerii înaintea lui de către judecătorul-sindic.

Această cerere prin urmare dela început urmează a fi respinsă.

Dar, în afară de acestea, după cum s'a arătat mai sus, creanța a fost verificată de judecătorul-sindic și respinsă dela masa falimentului; prin urmare, cum ar mai fi putut tribunalul să procedă la verificarea ei, fără un apel din partea creditorului verificat? Se susține că hotărârea judecătorului-sindic a fost dată fără competență și cu neobservarea formelor de procedură pentru chemarea părții. Se poate, însă aceste lipsuri nu-i ridică caracterul ei de hotărâre, de care instanțele judecătorești sunt datoare a ține seamă până la modificarea sau anularea ei, pe care partea, dacă se crede în drept a o cere, o poate face orișicând. Deci respingând și această cerere, tribunalul a judecat bine.

Pentru aceste motive, difer de părerea majorității și cred că apelul urmează a fi respins dela început, așa că dovada cu martori, spre a stabili în fond temeinicia cererii, este inutilă.

Semnat, M. D. Patron.

Observațiune. — Codicele de comerț, în capitolul I, titlul III din cartea III, începând cu art. 768 și sfârșind cu art. 780, se ocupă de o parte din lichidarea pasivului unui falit, și anume de verificarea creanțelor

Această importantă materie, îngrămădită de legiuitor numai în cadrul strâmt al câtorva articole, a dat naștere la mari și numeroase discuții.

Care este rolul judeului-sindic, cu ocaziunea verificării unei creanțe, care excede competența judeului de ocol,

în cazul când falitul și creditorii prezenți, nu o contestă, însă pe care judele-sindic o crede neîntemeiată?

După art. 772 din codul comerț, falitul și oricare din creditorii se pot opune la admiterea creanțelor.

Creanțele necontestate, sau acelea pe cari toți intereseții le recunosc ca justificate, sunt admise la masa falimentului, spune textul citatului articol.

S'ar părea, după acest articol, că numai falitul și creditorii pot contesta o creanță, că depinde numai de ei, ca o creanță să fie admisă sau respinsă la masa credală, și că o creanță necontestată, trebuie neapărat admisă la masa falimentului; deci judele-sindic, nu are nici dreptul a contesta o creanță, iar când falitul și creditorii nu contestă, n'are nici măcar dreptul a discuta temeinicia ei, ci pur și simplu, să o verifice și obligat este să o înscrie la masa falimentului.

Desigur, chestiunea nu este așa simplă cum s'ar părea la primul examen.

Sub imperiul codului de la 1887, când există un jude-comisar și un jude-sindic și când sfera de atribute era determinată și fixă, în marginile relurilor fiecăruia, nu putea avea loc nici o discuție.

Azi însă, când judele-sindic, după noua legislație comercială, întrumește în persoana sa și rolul de jude-comisar și rolul de jude-sindic, lucrurile sunt schimbate.

Fiind reprezentant autorizat și singur al mesei credale, este obligat să apere interesele tuturor creditorilor, deci și a celor lipsă.

Fiind judecător, este în drept a controla și a judeca temeinicia și legalitatea unei cereri, ce se prezintă judecăței sale.

Judele-sindic deci, chiar dacă creditorii de față și falitul nu contestă și nu se opun la verificarea unei creanțe ce se prezintă spre verificare, are dreptul a judeca și temeinicia și legalitatea ei, și a respinge înscrierea ei la masa falimentului, dacă el o crede neîntemeiată.

Judele-sindic are dreptul prin urmare, pe baza calității sale de reprezentant al tuturor creditorilor, să facă el singur contestație la verificarea unei creanțe, să judece contestația și să o respingă, dacă o crede neîntemeiată.

Jurisprudența și doctrina în multe rânduri însă, s'a pronunțat în sens invers.

Care este în acest caz competența judelei-sindic?

Judele-sindic are competența judelei de ocol: judecă legalitatea și temeinicia creanțelor cari nu exced suma de 3.000 lei.

În momentul însă, când se prezintă spre verificare o creanță mai mare de 3.000 lei, și pe care falitul și creditorii prezenți nu o contestă, dar pe care judele-sindic o consideră neîntemeiată, dacă nu voește a o înscrie la masa falimentului, este obligat a o trimite tribunalului spre judecată; el nu poate, contestând-o, să intre în cercetarea ei și s-o respingă; nu poate fi sub nici un preț judecător în propria sa cauză.

Dar dacă judele-sindic, chemat a judeca o creanță mai mare de 3.000 lei, și cu toate că nici falitul, nici creditorii nu o contestă, el totuș nu o trimite spre judecată la tribunal, ci intră el singur în judecata ei, și pe motiv că nu i se pare întemeiată, o judecă în fond și o respinge, ce se întâmplă atunci?

Ce valoare juridică are o asemenea hătărâre a judelei-sindic, și pe ce cale se poate reformă?

Încheierea judelei-sindic nu are nici o valoare juridică, ea este un act inexistent.

Impotriva ei se va face apel la tribunal, care va judeca ca primă instanță, iar sentința tribunalului va fi susceptibilă de apel la Curtea de apel (Vezi în acest sens, C. Galați, s-II, 23 Septembrie 1903, în *Legea*, revistă pentru drept și comerț din Galați, No. 2 din 1907).

Încheierile date de judele-sindic au autoritate de lucru judecat?

Chestiunea a fost foarte mult discutată, și ultima părere și cea mai acreditată este, că au o autoritate de lucru judecat numai temporală, atât timp cât durează și falimentul.

Încheierile date asupra verificării de creanțe, fixează provizoriu drepturile fiecărui creditor, însă numai în faliment, fără ca prin aceasta să-i atingă cu ceva drepturile sale sau să-i noveze creanța.

(Vezi asupra acestei chestiuni, *Dreptul*, No. 35 din 1910, pag. 282; No. 56 din 1906, pag. 444; No. 21 din 1910, pag. 165; și *Curierul judiciar*, No. 44 din 1914, pag. 362).

Pentru a purta însă această autoritate de lucru judecat, e nevoie ca încheierile să fie date cu citarea părților, prin scrisoare recomandată, și cu respectarea condițiilor de competență.

Nu poate purta autoritatea de lucru judecat o încheiere dată de judele-sindic după închiderea procesului-verbal de verificare și fără ca partea creditoare să aibă cunoștință de ziua fixată pentru judecată.

În adevăr, după art. 708 din codul de comerț, sentința declarativă de faliment va determina ziua și ora în care

se va procedea la reședința tribunalului la verificarea creanțelor, iar după art. 772 cod. com., la această zi determinată, judele-sindic, asistat de greșierul tribunalului, sau de secretarul arhivar al sindicatului tribunalului, va procedea contradictoriu cu cei interesați la verificarea creanțelor.

Toate operațiunile de verificare trebuiesc trecute într'un proces-verbal, numit proces-verbal de verificare de creanțe.

S'ar părea din aceste texte, combinate cu art. 774 din codul comercial că judele-sindic este obligat să rezolve, într'un fel sau altul, soarta tuturor creanțelor prezentate și declarate la greșă, conform art. 768 din codul de comerț printr'unul și acelaș proces-verbal de verificare.

Nu poate judele-sindic să hotărască despre soarta unor creanțe și să lase nehotărâtă soarta altor creanțe, căci procesul-verbal de verificarea creanțelor echivalează cu închiderea operațiilor de verificare, pentru creanțele ce au fost depuse conform art. 768 cod. com. la greșă sindicatului, termenele în materie de faliment fiind prorogabile.

Dar dacă printr'o interpretare mai largă îndepărtată de text, am merge până acolo, încât am spune că s'ar putea și invers, atunci un lucru e sigur, că dacă judele-sindic, pentru un motiv sau altul, nu poate verifica toate creanțele printr'unul și singur proces-verbal, bine înțeles este vorba numai de creanțele ce au fost prezentate conform art. 768, în termenul prescriș, la greșă sindicatului, el este obligat pentru toate termenele ulterioare să încunoștiințeze cu scrisoare recomandată pe creditorii ale căror creanțe le verifică și examinează, altfel hotărârea nu poate fi opozabilă și deci oricând susceptibilă de a fi reformată cu apel, ea nu poate purta autoritate de lucru judecat (Vezi art. 771, 709, 710, 936, 937, cod. com.).

Nu se poate dispune de bunul cuiva, fără a-l încunoștiința, spre a-și face apărarea sa.

Deci, poartă autoritatea de lucru judecat numai încheerile date de judele-sindic, prin procesul-verbal de verificare, precum și hotărârile date după închiderea procesului-verbal de verificare, pentru creanțele rămase nehotărâte, numai cu citarea părților.

Toate aceste chestiuni au fost rezolvate de Curtea de Apel din Galați, care a fost chemată printre cele dintâi instanțe judecătorești să hotărască despre

soarta tuturor acestor chestiuni, atât de discutate, prin decizia de mai sus, care va forma de azi înainte jurisprudența, și va croi drumul pe care să meargă justițiabilii.

GEORGE G. RĂTESCU

Avocat

Brăila, 5 Mai 1916.

N. R. — Numele distinsului avocat al Baroului din Brăila, care semnează interesanta adnotație de mai sus, îl găsim în lista No. 21, printre eroii morți pe câmpul de onoare, fiind sublocotenent de rezervă în reg. 78 inf. E o pierdere unanim regretată care atinge cu deosebire pe d-ii C. G. Rătescu, consilier la Curtea de casație, și Paul G. Rătescu, judecător ocol I București, frații neuitatului erou.

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ

CURTEA DE APEL DIN PARIS

— 7 Iunie 1914 —

JURĂMÂNT DECIZOR. — REFUZUL LUI ÎN PRIMA INSTANȚĂ. — PRESTAREA JURĂMÂNTULUI ÎN APEL.

Partea care a lipsit dela prima instanță, sau care a refuzat de a presta jurământul, fără a-și face nici o rezervă, poate să-l presteze în apel, iar dreptul de apel nu este pierdut, cu toate că partea n'a făcut nici o rezervă în privința refuzului jurământului, căci acest drept este absolut și fără nici o rezervă din partea celui în drept de a uză de această cale de reformare.

Observațiune. — Vezi în acelaș sens, Cas. rom. Bult. 1912, pag. 644 și *Cr. judiciar* din 1912, No. 62, p. 724. Mai vezi în acelaș sens și alte decizii mai vechi, citate de d-l profesor D. Alexandresco, în tom. VII al Coment. sale de drept civil, p. 405, text și nota 1. — *Contra*: Cas. rom. și C. București, Bult. 1877, pg. 183 și *Cr. judiciar* din 1895, No. 9, pg. 69. Vezi și Trib. Dolj, *Dreptul* din 1894, No. 55, p. 446, etc.

S. R.

Curtea de apel din Iași

Secțiunile acestei Curți pe anul judecătoreș 1916-1917 s'au compus astfel:

Secțiunea I. — Primul-șefedinte, d-l Gh. C. Sturdza; consilieri: d-nii Em. Cernătescu, D. Grigorovici, Iulian Teodorescu, D. Volanschi, Petre N. Părăianu.

Secțiunea II. — Șefedinte, d-l Al. N. Gane; consilieri: d-nii C. N. Busdugan, M. Ionescu-Ghinea, M. D. Patron, Vesp. Erbiceanu, C. M. Climescu.

Camera de punere sub acuzare. — Șefedinte, d-l P. N. Părăianu; membrii: d-nii Vesp. Erbiceanu și C. M. Climescu.

Curtea de apel din Galați

Compunerea acestei Curți este următoarea:

Secțiunea I. — Primul-șefedinte, d-l Al. Bărsescu; consilieri: d-nii N. Dumitrescu, V. Bălășescu, Al. Peretz, C. C. Vasiliu, Eng. Bonachi.

Secțiunea II. — Șefedinte, d-l V. Tătaru; consilieri: d-nii G. Sărățianu, I. Corjescu, Corneliu Botez, X. Andronescu, I. Părvulescu.

Camera de punere sub acuzare: I. Corjescu, X. Andronescu și Al. Peretz.